

GÖRÜŞ

ESED REJİMİ SONRASI İSRAİL'İN SURİYE'YE BAKIŞI VE TÜRKİYE İLE İLİŞKİLER

ARALIK 2024

Milli İstihbarat Akademisi

ESED REJİMİ SONRASI İSRAİL'İN SURİYE'YE BAKIŞI VE TÜRKİYE İLE İLİŞKİLER

İsrail'in Beşşar Esed rejiminin çöküşüne dair yaklaşımı iki farklı bağlamda değerlendirilebilir. Birinci bağlamda İsrail medyasında dile getirilen ve Suriye'de hâlihazırda bir rejim olmamasından kaynaklı İsrail'in konvansiyonel güvenlik anksiyetesine odaklanan söylem öne çıkmaktadır. 1974'te İsrail'le Suriye arasında imzalanan ve Yom Kippur Savaşı'nı bitiren ateşkes antlaşmasının geçersizliğini ilan eden İsrail, Suriye-İsrail sınırındaki askersiz bölgeyi de geçerek Hermon Dağı'nı işgal etmiştir. Bu işgalin güvenliği açısından gerekli olduğunu ilan eden İsrail, çeşitli ülkeler tarafından kınansa da sahada herhangi bir tepkiyle karşılaşmamıştır. Bu bağlamda İsrail'in Suriye'de hâlihazırda devam eden belirsizliğe dair askerî endişeleri devam etmektedir ve İsrail ordusu teyakkuz hâlinde olmanın ötesinde Suriye ordusuna ait çeşitli tesisler ve devlet dairelerine saldırarak askerî altyapıyı yok etmektedir. Radikal sağcıların İsrail'in Suriye'den toprak koparması gerektiğine dair söylemleri ve ordunun şimdilik sınırlı olsa da genişleyebilecek bir işgale girişebileceği ihtimali göz önünde bulundurulmalıdır. Ancak İsrail ordusunun karadaki hamlelerine bakarak şu an için temkinli bir pozisyon aldığı söylenebilir.

Diğer yandan gerek İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu gerekse de önde gelen siyasi isimlerin söylemlerinde, rejimin yıkılmış olmasına dair endişeli bir ruh hâli mevcut değildir. Netanyahu, rejimin yıkılışını sevinçle karşılamış hem İran hem de Hizbullah'ın varlığına ciddi bir darbe olarak görmüştür. 2011'de Hüsnü Mübarek'in Mısır cumhurbaşkanlığından çekildiği, Muhammed Mursi'nin başkan olduğu dönemde kendisinin İsrail'e karşı ılımlı ve diplomasiyi vurgulayan bir söylemle yaklaşmış olmasına rağmen İsrail'in alarm durumundaki güvenlik söylemleriyle karşılaştırıldığında Esed'in gidişine İsrail'in tamamen farklı bir tepki verdiği rahatlıkla görülebilir.

İsrail'in bölgedeki rejim değişikliklerine dair refleksi açısından bakıldığında alışılmadık duran bu tepkiler, 7 Ekim sonrasında İsrail'in kendi hayatı açısından kaçınılmaz gördüğü bölgesel bir dizayn bağlamında anlaşılabilir. Bu da analizin ilk başta bahsedilen ikinci bağlamını oluşturur. İsrail'in Gazze ablukasından çok Suriye üzerindeki İran-İsrail çekişmesiyle alakalı olarak değerlendirilmesi gereken 7 Ekim, İsrail'in bölgeye bakışı açısından bir milattır. 7 Ekim'e dek İsrail'in kuzeyinde ve sınırlarının dışında İran'ın Suriye'deki varlığına karşı yürüttüğü adı net olarak konulmamış savaş, 7 Ekim'den sonra İsrail'in sınırlarının içerisine taşınmıştır. Beklenebileceği üzere İran'ın bu hamleyle temel amacı, İsrail'in Suriye'deki askerî odağını Gazze'ye kaydırması ve kendisinin Suriye'deki askerî ve siyasi varlığını daha da derinleştirebilmesidir. Ancak bu durum tam olarak İran'ın hesap ettiği gibi şekillenmemiştir. Zira İsrail'in askerî odağı her ne kadar Gazze'ye kaysa dahi Suriye'deki hava hâkimiyetini azaltmamıştır. Aksine Şam ve İran'ın ikmal hatlarını aynı yoğunlukta hatta daha da yoğun olarak vurmaya devam etmiştir. İsrail'in, kuzeyindeki İran varlığına sert müdahaleleri 1 Nisan'da Şam'daki İran Büyükelçiliğini vurmasıyla yeni bir yön almış ve Devrim sonrasında İran'ın ilk defa İsrail topraklarına saldırısıyla sonuçlanmıştır. İsrail'in bu çapta bir saldırısının 6 ay kadar zaman alması, İsrail içerisinde hükûmetle ordunun düştüğü odak anlaşmazlıklarının bir sonucudur. 7 Ekim'in hemen sonrasında kuzey sınırının güvenliğine dikkat çekmeye başlayan İsraili ordu kurmaylarına kalsa Suriye'deki İran ve kuzeyindeki Hizbullah'a İsrail'in 7 Ekim'den kısa süre sonra müdahale edecek olması muhtemeldir.

Suriye'deki rejimin düşüşü, ikinci Donald Trump döneminde İran'ı bölgede baskılama yönündeki politikaları güçlendirebilir. Her ne kadar medyaya yansıyan sesler İsrail'in klişe güvenlik kaygılarını yansıtıyor ve mevcut tablo İsrail'in askerî hamlelerini kuzeydoğu sınırındaki belirsiz güvenlik durumuyla açıklıyor olsa da İran'ın etkisini yitirmesi, bugün İsrail için en belirleyici bölgesel motivasyondur. 7 Ekim'e dek İran-İsrail denkleminde alışlagelen denge, iki aktörün de doğrudan karşılaşmadan kaçınarak birbirinin çevresinde savaş yürütmesi ve bu iyi hesaplanmış gerginliği ciddi birer meşruiyet kaynağı olarak kullanması etrafında şekillenmiştir. Ancak İran'ın, 7 Ekim sonrasında İsrail kamuoyu ve Amerikalı siyonistlerce tetiği çeken el olarak işaret edilmeye başlanması, mevcut denklemleri geçersiz kılmış ve özellikle de Netanyahu ve İsrail'in güvenlik elitleri açısından geri dönüşü mümkün olmayan yeni bir durumu ortaya çıkarmıştır. 7 Ekim'i konvansiyonel Orta Doğu denkleminde bir yere yerleştirmek yerine denklemi 7 Ekim sonrası İsrail'inin agresif duruşuna göre revize etmek özellikle de Trump'ın ikinci döneminde daha aydınlatıcı olabilir. İran'ın bölgesel askerî ve nükleer kapasitesini yok etmek isteyen İsrail, bu dönemin en net unsuru olarak öne çıkmaktadır.

Son dönemde Hamas'la İsrail arasında devam eden ateşkes sürecinin momentum kazanmasında, Trump'ın sert söylemleri kadar İran'ın çevrelenmesi grand planında İsrail'in Türkiye'ye ve belli ölçülerde de Katar'a her zamankinden daha çok bağımlı olduğu gerçeği de göz önünde bulundurulmalıdır. Ancak bu bağımlılığa binaen ülkeler arasında şartların mümkün kıldığı bu yakınlaşma potansiyelinin gerçekleşmesine dönük, İsrail tarafından kaynaklanan çeşitli engeller de mevcuttur. Bunlardan biri, İsrail'in Gazze'de hâlen devam ettirdiği soykırımdır. Her ne kadar Suriye'deki devrimin ilk etaplarında geri planda kalsa da Gazze'deki duruma rağmen Türkiye ve İsrail arasında Suriye sathında açıktan bir yakınlaşmanın ortaya çıkması ve devam ettirilebilmesi mümkün değildir. Bu durumun ortaya çıkması

İhtimali özellikle devrim sonrasında Türkiye'nin Arap sokağındaki yükselen güvenilirliğini zedeleyebilecek bir risk oluşturmaktadır. Tüm bunlara ek olarak hâlihazırda İsrail tarihinin en sağcı hükûmetinin işbaşında olduğu göz önünde bulundurulursa İsrail'in 50 yıldan uzun süredir işgal altında tuttuğu Golan'ın ötesinde yayılmacı hamlelerde bulunma ihtimali de şartların ortaya çıkardığı bu yaklaşma potansiyelini kolaylıkla ortadan kaldıracak belki de gerçekleşmesi en muhtemel unsurdur. Netanyahu'nun Suriye'deki gelişmelerden pay almaya dönük söylemi, başbakanlığını yaptığı hükûmetteki aşırı sağcı bakanların kendi önüne geçmelerini engellemek için kolaylıkla toprak kazanma hamlelerine dönüşebilir. Kaldı ki İsrail ordusu Hermon Dağı'nın tamamını işgal etmeden önce bunu ilk dile getirenler İsrail hükûmetindeki sağcı bakanlar olmuştur. Buna ek olarak İsrail'in daha önceleri hâkimiyetinde olmadığından Hermon Dağı'nın zirvesine radar yerleştiremediği için Lübnan-Suriye havzasındaki kara hareketliliğini radarlarla izleyememesi gibi durumlar, İsrail'in hâlihazırda işgal ettiği Suriye topraklarından çıkmayacağını da düşündürmektedir.

- Bu yayındaki görüşler tamamen yazarına aittir ve resmî bir kurum görüşünü ya da politikasını yansıtmayabilir.
- Bu çalışmaya ait içeriğin telif hakları Millî İstihbarat Akademisine ait olup 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar dışında, hiçbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz.

ESED REJİMİ SONRASI
İSRAİL'İN SURİYE'YE BAKIŞI
VE TÜRKİYE İLE İLİŞKİLER
ARALIK 2024